

Lausunto

HE 141/2024 vp

Kirjakauppaliitto kiittää tilaisuudesta lausua asiasta ja toteaa siitä seuraavaa.

Pääviestit:

- Kirjakauppaliitto vastustaa kirjojen arvonlisäveron korottamista. Veronkiristysten kokonaishyödyt valtiolle jäävät hyvin heikoiksi ja seurannaisvaikutukset ovat karut.
- Suomen menestys nojautuu sivistykseen ja koulutukseen. Suomalaisten lukutaito ja lukuinto ovat edelleen keskeisiä pilareita maamme tulevaisuuden rakentamisessa. Kirjat ovat keskeinen osa kouluttautumista, tiedon kasvattamista, elinikäistä oppimista ja kulttuuria. Lukemisen verottamisen sijaan kaivataan toimia, jotka kannustaisivat ihmisiä lukemaan, oppimaan ja sivistämään itseään. Hallitusohjelmassa sitoudutaan vahvistamaan lasten ja nuorten lukutaitoa. Kirjojen verotuksen kiristäminen on tämän tavoitteen vastainen toimi.
- Arvonlisäveron korottaminen iskee suoraan kirjakauppojen kannattavuuteen, jonka kanssa kirjakaupat ovat kamppailleet viime vuosina rajusti. Valtakunnallinen kirjakauppaverkosto on pieni, ja uhkaa pienentyä edelleen. Tämä vaikuttaa kirjojen saavutettavuuteen ja sitä kautta lukemiseen. Ulkomaiset verkkokaupat eivät tarjoa suomalaisille kotimaista kirjallisuutta. Elinvoimainen kirjakauppa ylläpitää ja edistää lukemista.
- Arvonlisäverojen korottaminen heikentää kuluttajan ennestään heikkoa ostovoimaa ja hidastaa Suomen elpymistä taantumasta.

Talouskasvun ja lukemisen kytkös on vahva

Suomen kansantalouden näkökulmasta on kriittisintä löytää eväät ripeämpään talouskasvuun. Talouden tasapainottaminen on myös tärkeää, mutta pidemmällä aikavälillä kasvun merkitys korostuu. Kaikki oppiminen niin matematiikassa, luonnontieteissä kuin humanistisissakin aineissa alkaa hyvästä lukutaidosta. PISA-tulosten heikkenemisen katkaiseminen on merkittävä kansantaloudellinen kysymys.

Talouden kasvun eväät löytyvät Suomessa tuottavuuden parantamisesta, joka perustuu pitkälti uusiin innovaatioihin ja osaamisen kehittämiseen. Hyvä lukutaito ja luetun ymmärtäminen ovat oppimisen perusta, ja nämä taidot kehittyvät lukemalla. Sen sijaan, että lukemisesta verotetaan, tärkeää on löytää uusia keinoja kannustaa ihmisiä lukemaan, oppimaan ja sivistämään itseään. Lukemista ei edistetä verottamalla sitä enemmän.

Alennettujen arvonlisäverokantojen merkitys

Esitysluonnoksessa kohdassa 4.1. todetaan, ettei ”alennettuja arvonlisäverokantoja ei yleisesti pidetä tehokkaana keinona niille asetettujen yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi.” Tämä on vahvassa ristiriidassa sen kanssa, että esitysluonnoksen alussa esitellään laajalti EU:n ja kotimaan alempien verokantojen taustoja ja uudistuksia. Lisäksi esitellään uusi hygieniatuotteiden alennettu verokanta. Näyttää ilmeiseltä, että alennetuilla verokannoilla on siis merkitystä yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Alennettuja arvonlisäverokantoja kritisoidaan usein tehottomina, koska tutkimusten mukaan hyöty niistä kohdentuu yrityksille eikä mene täysimääräisesti kuluttajahintoihin. Tällöin kuitenkin myös suuri osa veronkiristyksistä kohdistuu yritysten maksettavaksi. Kirjojen tapauksessa alemman verokannan tuki tarkoittaa mahdollisuutta kirjoittaa, kustantaa ja jaella edelleen laadukasta kotimaista kirjallisuutta ja oppimateriaaleja, kulttuurimme tukijalkaa, ja monille kirjakaupoille mahdollisuutta pysyä hengissä. Yritystoiminnan tukeminen taloudellisesti vaativina aikoina ei suinkaan välttämättä ole tehotonta.

Arvonlisäveron korottaminen nostaa kirja-alan yritysten kuluja ja heikentää niiden kannattavuutta. Tämä heikentää niiden kykyä tuottaa laajaa ja monipuolista valikoimaa kotimaista kirjallisuutta sekä heikentää kirjakauppayritysten mahdollisuuksia toimia kannattavasti. Kirjakaupoista suurin osa on pk- tai mikroyrityksiä ja vaikutukset kertautuvat. Vero iskee siis suoraan suomalaisen kulttuurin ja monen yrittäjän elinkeinon ytimeen.

Haastavassa taloudellisessa tilanteessa kuluttaja joutuu karsimaan erityisesti muista kuin välttämättömyysmenoista. Kirjojen arvonlisäveron korottaminen kuluttajien ostovoiman ollessa ennestään heikoissa kantimissa on erittäin ongelmallista kirjakaupan tulevaisuuden kannalta. On myös huomattava, että kirjastohankinnat eivät yksin riitä pitämään yllä kotimaista kirja-alaa, kirjat tarvitsevat myös ostajansa.

Tuottojen arviointi

Valtionvarainministeriön verokartoituksen mukaan yhden prosenttiyksikön korotus kirjojen ja oppimateriaalien arvonlisäveroon vastaa 4 miljoonaa euroa. Neljän prosenttiyksikön korotus vastaisi siis 16 miljoonaa euroa.

Oppimateriaalit muodostavat arvoltaan 44 % Suomen Kustannusyhdistyksen tilastoimasta kirjamyynnistä (2022). Näistä oppimateriaaleista yli 90 % koostuu perus- ja toiselle asteelle tehdyistä julkisista hankinnoista. Kustannusyhdistyksen tilastojen perusteella julkiset hankinnat muodostavat siis jopa lähes 40 % vuosittaisesta kokonaiskirjamyynnistä. Lisäksi esimerkiksi kirjastot tekevät julkisia kirjahankintoja, vuonna 2023 yli 25 miljoonalla eurolla. Merkittävä osa kaikesta kirjamyynnistä koostuu siis julkisista hankinnoista. Näin ollen veronkorotuksilla julkinen valta verottaa myös itseään eikä ainoastaan hyödy veronkorotuksista.

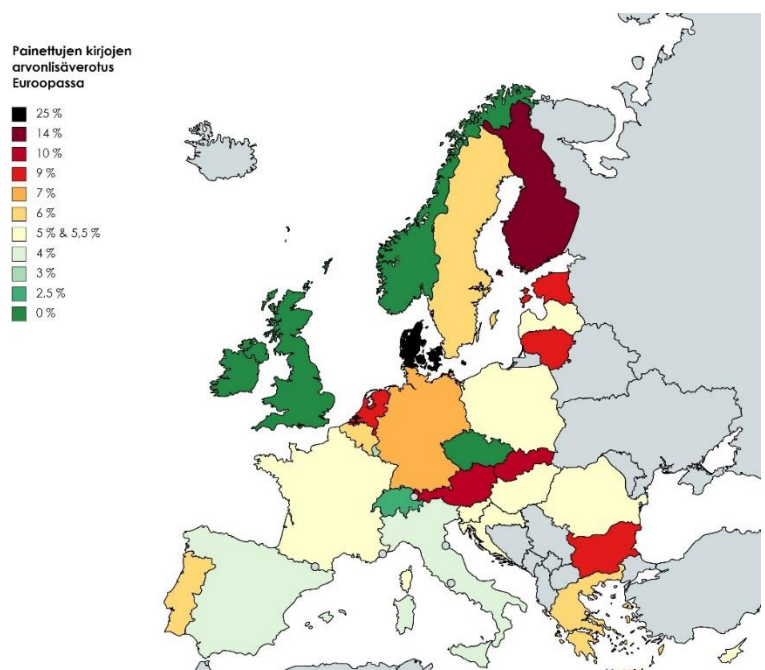
Kun arvioidaan (4.2.1) veronkorotuksesta saatuja tuottoja olisi selkeämpää samassa yhteydessä käsitellä tehtävien muutosten työllisyysvaikutukset (nyt kohdassa 4.2.8) koska niillä on suuri merkitys taloudellisia kokonaisvaikutuksia harkittaessa. Olisi hyvä antaa jonkinlaiset arviot millainen kustannus 300 lisätyötöntä Suomen taloudelle on. Mikäli lasketaan valtioneuvoston kanslian julkaisun ”Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle” (<https://tietokayttoon.fi/julkaisut/raportti?pubid=URN:ISBN:978-952-287-645-4>) arvion mukaisesti, jossa yksi työtön vastaa 12.000 euron nettomenetystä valtiolle tulee 300 työttömästä 3,6 miljoonan euron vuosittainen lisälasku valtiolle.

On lisäksi selvää, että kuluttajamyynnin lasku tulee vaikuttamaan valtion arvonlisäkertymään kirjojen osalta.

Suomesta Euroopan toiseksi eniten lukemista ja oppimista verottava maa

Suomi on jäänyt eurooppalaisesta kehityksestä jälkeen. Kun muualla Euroopassa kirjojen verotusta lasketaan, Suomessa suunta on toinen. Tämä vaikuttaa myös alan kotimaisten yritysten kilpailukykyyn.

Mikäli veronkorotus 10 %:sta 14 %:iin toteutetaan, vain Tanska, jossa on alennettu verokanta ainoastaan sanomalehdille, verottaa kirjoja ja oppimateriaaleja ankarammin. Vuonna 2022 EU antoi mahdollisuuden laskea kirjojen ALV:n nollaan. EU-parlamentti suosittelee jäsenmaille kirjan arvonlisäveron laskemista nollaan tietotalouden, lukutaidon ja lukemisen elinikäisten hyötyjen edistämiseksi. (European Parliament 14.9.2023: [The future of the European book sector](#))

Kuvan tietojen lähteet: EIBF, tiedot päivitetty marraskuussa 2023

Vaikutukset hyvinvointiin

Lukemisella on todettu olevan hyvinvointia lisäävä vaikutus. Opetushallituksen laajalla yhteistyöllä laatima Kansallinen lukutaitostrategia 2030 korostaa monimuotoisen kielellisen ja kulttuurisen ympäristön sekä vahvan lukutaidon roolia hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden rakentajana. Korotus heikentää erityisesti sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien henkilöiden ja perheiden mahdollisuutta harrastaa lukemista. Tämä vahvistaa entisestään lukutaidon ja hyvinvoinnin polarisoitumiskehitystä. Kirjojen verojen korotuksella on siten ilmeinen kielteinen vaikutus kansalaisten ja kansakunnan hyvinvointiin. Suomella ei ole varaa verottaa lukemista.

Laura Karlsson
Toimitusjohtaja
Kirjakauppaliitto